

Висновок. Отже, «соціумна девіація» – це загально-суспільне явище, конкретна форма соціального руху, один з чинників соціальної динаміки, котра має процесуальний характер, суттю якого є відхилення у змісті діяльності соціальних суб'єктів різного рівня від загальноприйнятих у даному суспільстві та у відповідних предметних областях парадигм, моделей, патернів, норм, стандартів, цінностей, нормативів, еталонів чи зразків, результатом чого є соціальні зміни, котрі полягають або у приведенні девіантних процесів у відповідність до вказаних норм, або до перегляду самих цих норм з визнанням соціумної девіації даного типу основою для зміни пануючого нормативу і втратою цієї девіацією ознак ненормативності.

Kyrylyuk O. S., Ph.D., professor, head of the Odessa branch Philosophy department of the Center for Humanitarian Education NAS Ukraine (Ukraine, Odessa), olexander.kyrylyuk@gmail.com

Societal deviation – one approaching to the conceptualization

The article defines the main directions of possible follow-up studies of social deviations on the basis of innovative postulate that they are inherent in the whole of society, not just the behavior of marginal groups. The nuanced differences between these two types of deviations seen in the terminology: Deviations of behavior we call social and deviation taking place throughout society – societal deviations. The article identifies 1) the area of manifestation of societal deviations (economics, politics, religion, art, literature, morals, law, etc.); 2) subjects of societal deviations (individual, social group, social class, nation, state); 3) social paradigm, from which societal deviation has aberrated (economic business framework, rules for the election, dogmas, aesthetic canons, moral maxims, legal laws, etc.); 4) the form of aberration from the norm («gray» economy, violation of electoral rights, heresys, modernist manifestos of the new art, immorality, criminal, etc.). This work also shows: 1) the ideal nature of the norms from which deviation occurs; 2) the spatial and temporal dimensions of societal deviations. Societal deviation also considered in methodological discourses such as synergy, structural and functional analysis and dialectics. Societal deviation is defined as a concept that shows a common feature of social processes of change and transformation. This common trait manifested in the fact that all social changes are always the result of deviations from certain normative models (paradigms, standards, rules, regulations, codes, customs, traditions, legal laws, decisions and orders of authorities, moral precepts or from institutionalized bases of society). Societal deviation expresses the content and the essence of the social processes, transformation and change.

Keywords: social deviation, social change, social processes and social change, social dynamics, society, societal deviation.

* * *

УДК 122/129:50

Кульченко В. П.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна, Київ),
kultenko@ukr.net

Гуленко В. В.,
магістр факультету захисту рослин, екології та біотехнологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна, Київ)

Кошова А. О.,
магістр факультету захисту рослин, екології та біотехнологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна, Київ)

Скоп О. П.,
магістр факультету захисту рослин, екології та біотехнологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна, Київ)

МІСЦЕ БІОЕТИКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Здійснено аналіз особливостей сутнісного змісту та проблемного поля біоетики. Біоетика розглядається як нове наукове знання, що має міждисциплінарний характер. Її виникнення спричинене прагненням людини подолати власну фізичну обмеженість, здолати закони природи. Тому біоетика постає як ціннісна складова світогляду сучасної людини, змушеної існувати

в умовах доволі розмитих меж між життям і смертю, природної заданості та суперечливих біологічних експериментів тощо. Вирішення питань біоетики залежить як від індивідуальних моральних характеристик людини, так і від наукових, в першу чергу, біологічних, медичних можливостей, від правових колізій, рівня духовності суспільства. Ситуація вибору, яка й без того завжди була доволі знітою для людини, в сучасних умовах буття потребує особливої відповідальності від неї – не лише перед теперішнім, але й перед майбутнім. Це вимагає ґрунтовної освітньої підготовки, формування філософського рівня свідомості людини й суспільства в цілому, об'єднання зусиль усіх.

Ключові слова: біоетика, мораль, відповідальність, вибір, цінності.

Моральні проблеми діяльності людини завжди були предметом ретельного дослідження гуманітарних наук. В сучасних умовах ця проблематика загострюється через зміни в характері діяльності, відкритті, завдяки науково-технічному розвитку, нових претензій і можливостей людини, що носять глобальний характер та стосуються усього живого на Землі, а подекуди і за її межами.

Термін «біоетика» вперше став використовуватися в літературі на самому початку 70-х років ХХ століття. Американський біохімік Поттер в своїй роботі «Біоетика: міст у майбутнє» визначив біоетику як дисципліну, що сполучає біологічні знання зі знаннями про людські цінності. В даний час біоетика використовується як поняття, що означає особливий тип знання, особливу навчальну дисципліну, соціальний інститут нового типу [4].

Біоетика як знання з 70-х по 90-і роки ХХ століття розвивалася як описова дисципліна – вона фіксувала колізії, які виникали між людьми, вимушеними приймати рішення в ситуаціях, життєво важливих для них або для іншої людини, коли вони були пов'язані з розвитком медико-біологічного знання. Наприклад, коли у хворого виникало прохання про евтаназію, або коли дослідник займався ввісекцією, або виникало питання про виправданість практики абортів [1; 2].

Біоетика звертає увагу на те, що в сучасній медицині початок і кінець людського життя втрачають статус природної заданості, стають подіями, що залежать від чийогось рішення: окремого пацієнта, сім'ї, лікаря, дослідника. Біоетика – це той простір діалогу, де позиція лікаря-професіонала і позиція пацієнта прагнуть бути рівними, в цьому діалозі народжується унікальна особистісна позиція щодо всіх можливих біоетичних ситуацій [6]. До основних аспектів програми біомедицини етики відносяться:

- право на життя;
- право на смерть, евтаназія;
- аборт, контрацепція, стерилізація;
- нові репродуктивні технології;
- медико-біологічні експерименти на людині;
- сучасні технології генної інженерії;
- трансплантація органів і тканин;
- психіатрія і права людини;
- моральні проблеми ВІЛ-інфікованих;
- міжпрофесійні відносини в медицині;
- проблеми соціальної справедливості в медицині.

На сьогодні біоетика стає обов'язковою дисципліною і для тих, хто навчається за спеціальністю «лікувальна справа» – майбутніх лікарів, і тих, хто навчається за спеціальністю «фармація» – майбутніх провізорів. Але біоетика – це не тільки знання особливого роду або навчальна дисципліна, це і соціальний інститут.

Принципи вирішення біоетичних проблем включають в себе: правило правдивості, правило конфіденційності, а найголовніше правило – принцип поваги до

автономії особистості, поваги до людини, що володіє перевагою не в силу соціального статусу, освіти або матеріального становища, а в силу народження її людиною [5].

Обговорення етичних проблем біомедицини не може бути замінено правом. У деяких ситуаціях темпи розвитку медицини і технологій настільки високі, що право просто не встигає врегулювати всі виникаючі новації. А в деяких випадках право з точним формулюванням виявляється просто недостатнім для того, щоб врахувати особистісну розмірність біоетичних ситуацій. Багато філософів звертали увагу на те, що, прямуючи за мораллю, ми діємо відповідно до своїх внутрішніх потреб і установок. Коли ж ми діємо відповідно до норм права, то діє зовнішня система примусу, і це, звичайно, вчинок на щабель нижче, ніж слідування особистості за внутрішнім етичним покликом [3].

Сьогодні біоетика, як практика, зачіпає переважно більшість населення, оскільки кожна людина в тій чи іншій мірі виявляється споживачем медичної допомоги, виступаючи як інформований пацієнт і автономний суб'єкт прийняття рішень. Слід зазначити, що особливістю практичної, а потім і теоретичної біоетики, стало акцентування уваги на активній позиції звичайної людини. Такий стан речей – симптом певних ідеологічних змін в інтелектуальній атмосфері сучасного суспільства. Біоетика як практична інтелектуальна діяльність дає приклад людської активності і вибору в критичних для виживання людини і людства питаннях. Біоетика як практична діяльність фактично є способом ослаблення негативних наслідків комерціалізації медицини і фармації, які неминуче підкоряються загальним законам і механізмам товарно–грошових відносин і моральним відносинам на «ринку» [7].

Крім цього, біоетика – це розділ знань. Це нормативна наука, що виявляє проблеми і загрози для людини і людства, що виникають у зв'язку з розвитком біомедицини, і шукає загальні принципи їх вирішення. Предметом цієї міждисциплінарної науки стають наслідки біомедичних технологій. І, як вже було відмічено, народження і смерть все більше виявляються залежними від рішення будь–якого суб'єкта (одного з батьків, лікаря, самої людини) [4].

Біоетика є одним з пріоритетних напрямків діяльності ЮНЕСКО, якою в 2005 році була прийнята Загальна декларація про біоетику та права людини. Вивчаючи моральні, філософські, теологічні, правові та соціальні проблеми, що народжуються в міру розвитку біології і медицини, біоетика тим самим є міждисциплінарною галуззю знань, вона охоплює медичну етику і простягається за її межі [8].

Соціально–психологічною основою професійного виховання лікарів слугать формування і розвиток у них відповідної етико–деонтологічної культури. Це означає, що співпереживання і милосердя мають стати внутрішнім змістом, моральним стрижнем медичного працівника. Етичні норми лікаря повинні знаходити свій вияв у професійній діяльності, перш за все в спілкуванні з пацієнтами, їх близькими, у взаєминах з колегами. Кожен день на наших очах відбуваються зміни у самій медицині – вона поступово втрачає риси лікарського мистецтва, клінічного мислення і дедалі більше стає

медициною технологій, досліджень, експериментів, клінічних випробувань. Діапазон медичних технологій, неймовірно розширився, зростає їхня віддача у лікуванні різних хвороб. Відкритість ученого–експериментатора, лікаря, наукових закладів, лікарень не тільки підвищує їх відповідальність за свої дії, а й захищає права і гідність усіх діючих сторін, у тому числі лікарів і пацієнтів.

Вищезазначені проблеми біоетики мають міждисциплінарний характер, по причині причетності до них біологів, медиків, екологів, філософів, правознавців та представників релігійних конфесій. Тим більше найважливіші з них закріплюються відповідними законодавчими актами, знаходять відображення у міжнародних документах і конвенціях, деклараціях, хартіях. Ці принципи, норми та правила з часом змінюються відповідно до змін соціально–економічних умов суспільства, державної політики та громадської думки.

Окрім вищезазначеного, сучасне життя ставить перед біоетикою ще декілька задач:

- активно протистояти знахарству, так званому цілителю, відвертому шаманству, що набули в світі значного поширення і завдають величезної шкоди здоров'ю населення;

- обмежувати розповсюдження сучасною людиною свого контролю за власною еволюцією і прагненням покращувати і змінювати свою природу, спираючись на власне розуміння.

Також сучасні біомедичні технології відкрили перед нами невідомі раніше стани існування людини, як наприклад, ембріон або плід. У певному сенсі це «вже людина», але в іншому, не менш певному сенсі – «ще не людина».

Можна зробити важливий висновок щодо місця біоетики в сучасному суспільстві. Людина, опинившись в такій історичній ситуації, коли межі її буття за певних обставин стають «розмитими», потребує біоетичної освіти, яка перш за все, є найбільш важливою для фахівців (медиків, біологів, філософів, юристів і т.д.). Однак сучасне життя вимагає, щоб освоєння основ біоетики стало частиною загальної освіти.

Людство в ході свого розвитку може втратити багато моральних цінностей і моральних почуттів. Вже зараз можна говорити про «нову переоцінку цінностей», в результаті якої гуманність, любов, щирість, вірність і родинні зв'язки стають зайвими. Генетичні трансформації, здійснювані сучасною медициною, створюють загрозу знецінення тіла людини і самого життя, загрозу перетворення людини в біомасу. Людство в даний час готове підпорядкувати своєму контролю живі сили природи, але при цьому виходить за межі традиційних моральних цінностей. Завдання біоетики – визначити межі застосування нових знарядь життя і смерті.

Генетичні експерименти ведуть до таких змін людської тілесності, в результаті яких можуть перемішатися гени людини з генами стількох видів, що людство вже не розумітиме, що ж таке людина і як трансформувати людські відносини. Тому кожен з нас може опинитися по той бік бар'єру між людською і постлюдською історією і навіть не побачити, коли ми перейшли вододіл, тому що ми перестанемо розуміти, про що йде мова.

Біоетика тільки починає розвиватися і як особливе знання, і як соціальний інститут. У майбутньому роль біоетики буде наростати, оскільки це практика, яка навчає кожну людину приймати рішення в складних, життєво важливих ситуаціях, приймати рішення, які пов'язані з межами власного існування. В історії культури раніше було відносно небагато ситуацій, коли звичайна людина опинялася в ситуації важкого життєвого вибору. Сучасний розвиток науки вимагає від кожного такий вибір робити, і цей вибір сучасній людині фактично миттєво не можна. Тому, як цей вибір робити, і вчить біоетика.

Список використаних джерел

1. Байбурун О. К., Топорков О. Л. У истоков этики. – Л., 1990.
2. Павлова Т. Н. Биоэтика в высшей школе. – М., 1998.
3. Биоэтика: Проблемы и перспективы. – Вопросы философии. – 1994. – №3.
4. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. – М., 2000.
5. Этика / Под ред. А. А. Гусейнова и О. Л. Дубко. – М., 1999.
6. Коновалова Л. В. Прикладная этика. – М., 1998.
7. Тищенко П. Д. Биоэтика // Этика. – М.: Гардарика, 2001.
8. Этика / Под ред. Р. Г. Апресяна и А. А. Гусейнова. – М.: Гардарика, 2001.

References

1. Bajburin O. K., Toporkov O. L. U istokov jetiki. – L., 1990.
2. Pavlova T. N. Biojetika v vysshej shkole. – M., 1998.
3. Biojetika: Problemy i perspektivy. – Voprosy filosofii. – 1994. – №3.
4. Bodrijjar Zh. Simvolicheskij obmen i smert'. – M., 2000.
5. Jetika / Pod red. A. A. Gusejnova i O. L. Dubko. – M., 1999.
6. Konovalova L. V. Pryingladna etyka. – M., 1998.
7. Tishhenko P. D. Biojetika // Jetika. – M.: Gardarika, 2001.
8. Jetika / Pod red. R. G. Apresjana i A. A. Gusejnova. – M.: Gardarika, 2001.

Kultenko V. P., PhD, Department of philosophy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), kultenko@ukr.net

Gulenko V. V., master Faculty of Plant Protection, Ecology and Biotechnology, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv)

Koshova A. A., master Faculty of Plant Protection, Ecology and Biotechnology, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv)

Skop A. P., master Faculty of Plant Protection, Ecology and Biotechnology, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv)

Place bioethics in the modern world

The article analyzed of the essential characteristics of the content and the problem field of bioethics. Bioethics is considered as new scientific knowledge that is interdisciplinary. Its appearance caused by human desire to overcome their own physical limitations, overcome the laws of nature. Because bioethics is presented as a component of values worldview of modern man, forced to live in conditions quite blurred the boundaries between life and death, natural and controversial predetermined biological experiments and so on. Addressing bioethics depends on the individual moral characteristics of the person and of scientific, primarily biological, medical possibilities. Also to legal conflicts and to spirituality of society. The situation of choice, which is always been quite depressing for a person, in modern conditions of life requires special responsibility of it – not only to the present but also the future. This requires a thorough educational training, formation of philosophical consciousness, combining the efforts of all.

Keywords: bioethics, morality, responsibility, choice, value.

* * *

УДК 008:312.421

Танська Л. В.,
старший викладач кафедри менеджменту туризму,
заступник директора з профорієнтаційної роботи
інституту філології та масових комунікацій, Відкритий
міжнародний університет розвитку людини «Україна»
(Україна, Київ), tanska2008@ukr.net

ГАРМОНІЗАЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОЕКТНО–МОДЕЛЬНИЙ СИМБІОЗ

Сучасні проекти створюють певне коло рефлексії, що відображує конструктивний сенс проектної діяльності як такої, а на основі цієї внутрішньої «рецензії» проект проходить випробування на гіперкритичний аналіз, на певну деконструкцію проектної ідеї. Система проектних рішень визначає, наскільки проектна пропозиція є ефективною, чи не ефективною. Багато пропозицій можуть залишитися на стадії проекту і функціонувати лише як проект, але бути не менш дієвими, ніж їх конкуренти. Існує проектна сфера, що не потребує виконання, тобто позбавлена прагматики та утилітарних завдань.

Проектна сутність проектних моделей інколи настільки універсалізується, що її достатньо для того, щоб ця сфера соціального життя в певних соціокультурних реаліях, залишаючись проектом, набула статусу здійсненого об'єкту культуротворчості. Це є найважливішим фактором соціального проектування.

Мета статті – визначити проектно–модельний контекст формування культурних цінностей в просторі глобалізації культури.

Ключові слова: культура, проектна рефлексія, проектне рішення, прагматика, деконструкція.

Проектна сутність проектних моделей інколи настільки універсалізується, що її достатньо для того, щоб ця сфера соціального життя в певних соціокультурних реаліях, залишаючись проектом, набула статусу здійсненого об'єкту культуротворчості. Це є найважливішим фактором соціального проектування, бо він розсуває рамки проектного процесу, виводить за рамки попередньої роботи (передпроектного аналізу), виводить за межі здійснення проекту в матеріалі предметних форм, в тексті або чомусь іншому.

Проблема проектно–модельної діяльності в системному аналізі культури як механізму культуротворення вивчалася в роботах П. Анохіна, Дж. К. Джонса, М. Бахтіна, С. Хантінгтона та ін. [1; 3; 2; 6], адже мало визначені аксіологічні аспекти формування культурних цінностей.

Мета статті – визначити проектно–модельний контекст формування культурних цінностей в просторі глобалізації культури.

Система проектної діяльності несе в собі структурний комплекс оцінки та розвідки системи на підсистеми, а також мотивує просування кожної підсистеми в інтерактивному просторі проектних діалогів у гетерохронному вимірі проекту. Це свідчить про те, що відбувається проектний системогенез, коли одне завдання змінюється іншим, одне пересувається вперед, інше елімінується або маргіналізується. Таким чином, конфігурація гармонізації рішення проектного завдання (в даному випадку – проектні пропозиції щодо глобалізації культури) виглядає як проектно–модельний симбіоз. Тобто модель є тим ідеальним рішенням завдань, які в проектній системі стають носіями полісистемної цілісності.

Такий підхід є медіальним, бо велику роль тут грають медіа. Не просто медіа–системи, а медіа як посередники здійснення самого проекту. Медіа в широкому сенсі стають культурологічними маркерами. Це свого роду синтез цілого ряду спонук, силових ліній, певних дій суспільства, які потрібні для того, щоб узагальнити і усвідомити комунікацію як тотальний